

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сахнова Т.В. О концептуальных категориях исковой защиты (к дискуссии о современном понимании иска) / Т.В. Сахнова «Арбитражный и гражданский процесс». – 2006. – № 2.
2. Цивільний кодекс України 435-IV від 16 січня 2003 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.
3. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.
4. Цивільний процесуальний кодекс України 18 березня 2004 року № 1618-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.
5. Муромцев С.А. Гражданское право Древнего Рима / С.А. Муромцев. – М. : Статут, 2003. – 412 с.
6. Дождев Д.В. Римское частное право / Д.В. Дождев. – М. : Инфра-М, Норма, 1996. – 729 с.
7. Макаров В.В. Теория иска в гражданском процессуальном праве России и Германии : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.15 «Гражданский процесс; арбитражный процесс» / В.В. Макаров. – М., 2006. – 195 с.
8. Васильев С.В. Цивільний процес : [навчальний посібник] / С.В. Васильев. – Х. : ТОВ «Одіссей», 2008. – 483 с.
9. Курс цивільного процесу : [підручник] / [В.В. Комаров, В.А. Бігун, В.В. Баранкова та ін.] ; за заг. ред. В.В. Комарова. – Х. : Право, 2011. – 623 с.
10. Цивільний процесуальний кодекс України (Затверджений Законом від 18 липня 1963 року (1500-06) ВВР, 1963, № 30. – Ст. 464.
11. Гражданский кодекс Российской Федерации от 21 октября 1994 года.
12. Решение Конституционного суда по делу №1-2/2002 от 09 июля 2002 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.
13. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.

УДК 347.4

**ОХОРОНА ВЛАСНОСТІ ПРАВ ВКЛАДНИКІВ НЕПЛАТОСПРОМОЖНИХ БАНКІВ
НА ГРОШОВІ КОШТИ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ**

**PROTECTION OF PROPERTY RIGHTS OF DEPOSITORS
OF INSOLVENT BANKS ON CASH IN FOREIGN CURRENCY**

Коровяк Б.Е.,

*аспірант кафедри цивільного права і процесу
юридичного факультету*

Львівського національного університету імені Івана Франка

Стаття присвячена дослідженню правової природи прав вкладника на грошові кошти в іноземній валюті, які внесені ним на рахунок за договором банківського вкладу, а також правового регулювання та механізму відшкодування вкладнику за договором банківського вкладу в іноземній валюті у випадку визнання банку неплатоспроможним та його ліквідації Фондом гарантування вкладів фізичних осіб. Запропоновано внесення змін до законодавства, яке регулює систему гарантування вкладів фізичних осіб, в частині захисту прав вкладників неплатоспроможних банків.

Ключові слова: договір банківського вкладу, іноземна валюта, система гарантування вкладів фізичних осіб, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, неплатоспроможний банк, тимчасова адміністрація, ліквідація банку.

Статья посвящена исследованию правовой природы отношений на денежные средства в иностранной валюте, внесенные вкладчиком на счет по договору банковского вклада, а также правового регулирования и механизма возмещения вкладчику по договору банковского вклада в иностранной валюте в случае признания банка неплатежеспособным и его ликвидации Фондом гарантирования вкладов физических лиц. Предложено внесение изменений в законодательство, регулирующее систему гарантирования вкладов физических лиц, в части защиты прав вкладчиков неплатежеспособных банков.

Ключевые слова: договор банковского вклада, иностранная валюта, система гарантирования вкладов физических лиц, Фонд гарантирования вкладов физических лиц, неплатежеспособный банк, временная администрация, ликвидация банка.

The article devoted to the research legal nature of the relationship on cash in foreign currency, which made of the depositor to the account by the contract of bank deposit. Legal regulation and depositor compensation mechanism by the contract of bank deposit in foreign currency in case of recognition of the bank insolvent and the liquidation them by the Deposit Guarantee Fund of individuals. It is propose amendments to existing legislation which adjust the system of guaranteeing deposits of individuals in terms of protecting the rights of depositors of insolvent banks.

Key words: contract of bank deposit, foreign currency, system of the Deposit Guarantee, Deposit Guarantee Fund of individuals, insolvent bank, interim administration, liquidation of the bank.

Постановка проблеми. Внаслідок останніх політичних та економічних подій в Україні в банківській сфері склалася проблемна ситуація визнання великої кількості банків неплатоспроможними та їх ліквідації. Окрім цього, протягом останніх двох років відбулося значне знецінення грошової одиниці України – гривні відносно іноземних валют. Сукупність цих двох обставин призвела до втрати грошових коштів вкладників за договорами банківського вкладу в іноземній валюті. Це стало наслідком недосконалості національної Системи гарантування вкладів фізичних осіб та її правового регулювання Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» від 23 лютого 2012 року № 4452-VI.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження правової природи договору банківського вкладу та системи гарантування вкладів фізичних осіб здійснювали Т.С. Смовженко, Т.М. Мазур, І.А. Безклубий, В.М. Коссак, О.В. Дзера, Є.О. Харитонов, Н.Ю. Голубєва, Т.В. Боднар, Г.Л. Знаменський, В.С. Щербина. Водночас ґрунтовного теоретичного дослідження правового регулювання системи гарантування вкладів фізичних осіб останнім часом проведено не було.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження правової природи прав вкладника на грошові кошти в іноземній валюті, які внесені ним на рахунок за договором банківського вкладу. Дослідження системи гарантування вкладів фізичних осіб в частині виплати гарантованої суми відшкодування грошових коштів вкладникам неплатоспроможних банків у випадку укладення ними договору банківського вкладу в іноземній валюті та формування пропозицій по вдосконаленню правового регулювання такого механізму.

Виклад основного матеріалу. 23 лютого 2012 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» (далі – Закон). Метою цього нормативного акта було проголошено захист прав і законних інтересів вкладників банків, зміцнення довіри до банківської системи України, стимулювання залучення коштів у банківську систему України, забезпечення ефективної процедури виведення неплатоспроможних банків з ринку та ліквідації банків.

Згідно з даними, оприлюдненими на сайті Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, протягом останнього часу 100 банків було визнано неплатоспроможними [1].

Практичне застосування запровадженої ще в 2012 році системи гарантування вкладів фізичних осіб та її правового регулювання Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» виявило ряд недоліків і суперечностей цього нормативного акта з положеннями Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) та Конституції України.

Один з основних недоліків системи гарантування вкладів фізичних осіб стосується гарантування вкладів фізичних осіб в іноземній валюті. Відповідно до ч. 5 ст. 26 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», відшкодування коштів

за вкладом в іноземній валюті відбувається в національній валюті України після перерахування суми вкладу за офіційним курсом гривні до іноземних валют, встановленим Національним банком України на день початку процедури виведення Фондом банку з ринку та здійснення тимчасової адміністрації відповідно до ст. 36 цього Закону [2].

Поняття договору банківського вкладу (депозиту) міститься у ст. 1058 ЦК України та ст. 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність».

Відповідно до ч. 1 ст. 1058 ЦК України, за договором банківського вкладу (депозиту) одна сторона (банк), що прийняла від другої сторони (вкладника) або для неї грошову суму (вклад), що надійшла, зобов'язується виплачувати таку суму та проценти на неї або дохід в іншій формі на умовах та в порядку, встановлених договором [3].

Відповідно до ч. 1 ст. 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність», вклад (депозит) – це кошти в готівковій або у безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті, які розміщені клієнтами на їх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору [4].

З приводу правової природи прав вкладника на грошові кошти внесені ним за договором банківського вкладу (депозиту) в літературі висвітлюється декілька позицій.

Одна група вчених вважає, що в результаті внесення грошових коштів на рахунок у банку за договором банківського вкладу, банк набуває ці грошові кошти у власність, а вкладник в результаті позбавляється свого права власності на грошові кошти. Водночас між вкладником і банком виникають зобов'язальні правовідносини, а саме у вкладника виникає право вимоги щодо виконання банком своїх зобов'язань за договором банківського вкладу [5, с. 566–567].

І.А. Безклубий зазначає, що у випадку збереження за вкладником права власності на вклад «договір банківського вкладу мав би містити умову щодо зобов'язання зберігати належним чином грошові кошти та обов'язок повернути їх вкладнику в цілості. Підставою закріплення такої істотної умови була б відповідна мета, якої сторони досягали б при домовленості, а саме з одного боку – споживання послуги зі збереження коштів, а з другого – отримання винагороди за надану послугу. Проте цілі сторін у відносинах щодо банківського вкладу, насправді, є дещо складнішими і безумовно носять взаємовигідний економічний характер. Банк ставить за мету залучити кошти вкладника з тим, щоб на власний ризик, від власного імені розмістити їх, отримати прибуток та виплатити вкладникові таку ж суму отриманих від нього коштів та сплатити на цю суму відсотки. Водночас у банку виникає зобов'язання щодо повернення вкладнику такої ж суми грошей та нарахованих на цю суму відсотків або доходу в іншій формі на умовах та в порядку, встановлених договором. Договір банківського вкладу є одностороннім зобов'язанням,

з моменту його укладення банк має обов'язок повернути суму вкладу та нараховані відсотки, а вкладник набуває права вимагати виконання зазначених дій» [6, с. 941].

В.П. Паліюк з цього приводу зазначає, що предметом договору банківського вкладу є дії банку, які спрямовані на видачу грошових коштів і сплату процентів на суму вкладу на вимогу вкладника, а також дії, що забезпечують зазначені послуги банку з обліку грошових коштів вкладника та ведення його депозитного рахунку. Грошові кошти, які знаходяться на вкладному (депозитному) рахунку, є об'єктом цивільних прав (ст. 177 ЦК України). Зокрема, вкладник є власником цих грошових коштів. При цьому право власності на передані вкладником банку кошти також залишається за вкладником [7, с. 547].

Слід звернути особливу увагу на позицію Пленуму Верховного суду України, викладену у Постанові № 13 Пленуму Верховного Суду України від 3 липня 2015 року «Про звернення до Конституційного суду України з конституційним поданням щодо відповідності (конституційності) Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» положенням ст. 6, ч. 1 ст. 8, ч. 4 ст. 13, ст. ст. 21, 22, ч. ч. 1, 4, 5 ст. 41 Конституції України. Згідно з даною Постановою, Пленум Верховного Суду України постановив звернутися до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо відповідності (конституційності) Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» положенням ст. 6, ч. 1 ст. 8, ч. 4 ст. 13, ст. ст. 21, 22, ч. 1, 4, 5 ст. 41 Конституції України [8]. Аналіз даного Подання дає підстави зробити висновок, що Пленум Верховного Суду України дотримується позиції, згідно з якою в особи, яка внесла грошові кошти на вклад за договором банківського вкладу зберігається право власності на такий вклад (грошові кошти).

На нашу думку, при визначенні правової природи прав особи на грошові кошти, внесені нею як вклад за договором банківського вкладу, слід виходити з декількох критеріїв, одним з яких є правова природа підстави виникнення відносин між фізичною особою та банком за договором банківського вкладу, а також порядок (механізм) укладення договору банківського вкладу (депозиту) та внесення грошових коштів вкладником за таким договором.

ЦК України побудований за пандектною системою, тобто в його Спеціальній частині договори поділені на глави за метою, тобто за сферою правовідносин, в яких ці договори укладаються.

Договір банківського вкладу не належить до групи договорів про передачу майна у власність, тобто метою цього договору не є закріплення правовідносин щодо переходу права власності від однієї особи до іншої та/або трансформацію речових правовідносин у зобов'язальні. Згідно з ЦК України, договір банківського вкладу (депозиту) віднесений до групи договорів про надання послуг, а не про передачу майна у власність. Договір банківського вкладу в силу своєї правової природи та основного призначення відноситься до групи договорів про надання

фінансових послуг, тобто основною метою цього договору є надання банком (фінансовою установою) послуги фінансового характеру.

Окремо слід звернути увагу на поняття фінансової та банківської послуги, які містяться у Законах України «Про банки і банківську діяльність» та «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг».

Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» відносить до фінансових установ, зокрема, банки. При цьому основною ознакою фінансової установи є надання однієї чи декількох фінансових послуг, а у випадках, прямо визначених законом, також інших послуг (операцій), пов'язаних з наданням фінансової послуги.

Відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», фінансова послуга – операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, – і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів [9].

Відповідно до п. 14 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», фінансовими вважаються такі послуги: банківські та інші фінансові послуги, що надаються відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» [9].

Відповідно до п. 1 ч. 3 ст. 47 Закону України «Про банки і банківську діяльність» до банківських послуг серед інших належить залучення у вклади (депозити) коштів та банківських металів від необмеженого кола юридичних і фізичних осіб [4].

Враховуючи вищенаведене, можна дійти до висновку, що чинне законодавство України, яке регулює правовідносини у сфері банківської діяльності, розглядає залучення у вклади (депозити) грошових коштів та банківських металів як один із різновидів послуг. Такий висновок ґрунтується на тому, що до банківських послуг, які в свою чергу вважаються фінансовими послугами, належить залучення у вклади (депозити) коштів та банківських металів від необмеженого кола юридичних і фізичних осіб. Правовідносини із надання цієї банківської послуги закріплюються договором банківського вкладу (депозиту). Водночас наданням такої послуги не може обумовлюватися перехід права власності.

Згідно з положеннями чинного законодавства України, грошові кошти як об'єкти цивільних прав відносяться до речей, визначених родовими ознаками, тобто вони мають ознаки, властиві усім речам того ж роду та вимірюються, зокрема, числом. Індивідуалізувати грошові кошти, які перебувають в готівковому обігу є неможливим.

З метою спростування позиції, що внаслідок внесення грошових коштів за договором банківського вкладу право власності на такі грошові кошти вкладником втрачається та їх неможливо індивідуалізува-

ти як грошові кошти, які були внесені та належали конкретній фізичній особі, слід звернути увагу на передбачений порядок укладання договору банківського вкладу, який закріплений Інструкцією про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах [10].

Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах визначає, що банк лише відкриває фізичній особі вкладний рахунок, а вже фізична особа перераховує на нього грошові кошти.

Пункт 10.1 цієї Інструкції встановлює порядок відкриття вкладного (депозитного) рахунку фізичній особі. При цьому Інструкцією визначений поетапний порядок укладання договору, в якому внесення грошових коштів на вкладний (депозитний) рахунок є наступним етапом після укладання в письмовій формі договору банківського вкладу між фізичною особою і банком.

Згідно з п. 1.8 цієї Інструкції, вкладний (депозитний) рахунок – це рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для зберігання грошей, що передаються клієнтом в управління на встановлений строк або без зазначення такого строку під визначений відсоток (дохід) і підлягають поверненню клієнту відповідно до законодавства України та умов договору [10].

Положення п. 2.1 цієї Інструкції, передбачає заборону відкриття та ведення анонімних (номерних) рахунків та обов'язок банку ідентифікувати (верифікувати) клієнтів. При цьому даною Інструкцією в цьому пункті визначено, що клієнт є власником рахунку [10].

З урахування цих положень можна прийти до висновку, що вкладний (депозитний) рахунок відкривається на ім'я конкретної фізичної особи та надається такій особі в користування, і, відповідно, грошові кошти, які внесені на рахунок фізичної особи, який визначений у договорі банківського вкладу (депозиту), є індивідуалізованими внаслідок їхнього знаходження на такому рахунку.

Тобто, за договором банківського вкладу, при внесенні грошових коштів особа не передає грошові кошти банку, і банк самостійно не вирішує, на якому рахунку їх розмішувати, а фізична особа безпосередньо вносить грошові кошти на вказаний у договорі банківського вкладу наданий такій особі рахунок. Таким чином, грошові кошти знаходяться на наданому вкладнику іменному банківському рахунку, що є підтвердження знаходження внесених вкладником грошових коштів у власності особи, а не банку.

По суті, банк надає фізичній особі рахунок, на якому вона розміщує свої кошти, а сам вже здійснює користування та управління цими коштами, на що йому дає згоду фізична особа. За таке користування та управління грошовими коштами банк сплачує вкладнику проценти. Тому можна стверджувати, що не відбувається передання коштів у власність банку, оскільки в такому випадку мало б місце відчуження права власності на грошові кошти або його трансформація у право вимоги до банку.

Позиція про втрату права власності та виникнення права вимоги (зобов'язальних правовідносин) можна було б підтримувати у випадку, якби українське законодавство допускало можливість існування анонімних (безіменних) рахунків, або порядок внесення грошових коштів не передбачав би первинним етапом надання особі конкретного рахунку, а згодом вже внесення грошових коштів на такий рахунок, а передбачав би просте передання грошових коштів за договором банківського вкладу без зазначення в договорі конкретного рахунку. Сучасне українське законодавством вказує, що рахунок є іменним, тобто персоналізованим з конкретною особою та визначеним ще до моменту фактичного внесення грошових коштів вкладником.

Враховуючи вищенаведені положення, можна зробити висновок, що під час укладання договору банківського вкладу виникають дві групи відносин. Перші – це речові правовідносини, які охоплюють право власності особи на грошові кошти, що розміщені на відкритому для неї іменному рахунку, а другі – зобов'язальні відносини, які полягають в зберіганні коштів, нарахуванні та виплаті відсотків за їх користування та зобов'язанні банку їх повернути вкладнику. При цьому зобов'язання їх повернути вкладнику не виникає з зобов'язального правовідношення, яке виникло на підставі договору, а з речових правовідносин, тобто права власності вкладника на грошові кошти.

Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання та валютного контролю» від 19 лютого 1993 року № 15-93 відносить іноземну валюту поряд з валютою України до валютних цінностей [11]. У ст. 2 вказаного Декрету закріплюється право бути власником валютних цінностей, що знаходяться на території України, а отже і власником іноземної валюти у тому числі.

Підсумовуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що громадяни України є власниками грошових коштів в іноземній валюті, які вони внесли на рахунок, відкритий для них банком за договором банківського вкладу (депозиту).

Ми вважаємо, що право власності вкладника на іноземну валюту, внесена ним на рахунок банку за договором банківського вкладу, зберігається за вкладником. Тобто, вкладник є власником іноземної валюти, яка внесена ним за договором банківського вкладу (депозиту) та знаходиться на визначеному договором банківського вкладу рахунку, а банк здійснює зберігання та управління такими грошовими коштами.

Як уже зазначалося, Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» у ч. 5 ст. 26 містить положення, згідно з яким відшкодування коштів закладами в іноземній валюті відбувається в національній валюті України після перерахування суми вкладу за офіційним курсом гривні до іноземних валют, встановленим Національним банком України на день початку процедури виведення Фондом банку з ринку та здійснення тимчасової адміністрації відповідно до ст. 36 цього Закону [2].

Виведенням банку з ринку, згідно з п. 2 ч. 1 ст. 2 Закону, є захід, який здійснює Фонд стосовно банку, віднесеного до категорії неплатоспроможних, щодо виведення його з ринку одним зі способів, визначених у ст. 39 цього Закону.

При цьому слід звернути уваги на часовий проміжок від дня початку процедури виведення банку з ринку та здійснення тимчасової адміністрації до моменту реальної виплати вкладнику гарантованої суми відшкодування. Це тривалий проміжок часу, який залежить від того, за якою схемою вкладник отримає відшкодування. Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» визначає дві схеми отримання вкладником гарантованої суми відшкодування коштів.

За першою схемою, право на отримання гарантованої суми відшкодування коштів за вкладом здійснюється після прийняття рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку згідно з положеннями ч. 2 ст. 26 Закону. При цьому відповідно до ч. 4 ст. 34 Закону, тимчасова адміністрація запроваджується на строк, що не перевищує три місяці, а для системно важливих банків – шість місяців, з можливістю одноразового продовження строку до одного місяця [2].

Таким чином, вкладник набуде право на отримання гарантованої суми відшкодування коштів за вкладом у межах гарантованої суми не раніше ніж через 3 місяці з моменту введення тимчасової адміністрації, а у випадку визнання неплатоспроможним системно важливого банку не раніше ніж через 6 місяців.

Враховуючи положення ч. 7 ст. 26 та ч. 1, 3 ст. 26 Закону, існують правові підстави для Фонду гарантування вкладів фізичних осіб здійснювати виплату гарантованої суми відшкодування не в межах розумних строків, а протягом всього часу з моменту початку процедури виведення банку з ринку і до моменту ліквідації банку як юридичної особи. При цьому згідно з положеннями ч. 5 ст. 44 Закону, ліквідація банку може тривати за загальним правилом 2 роки з можливістю продовження Фондом такого строку до 2 років і ще з можливістю повторного продовження на строк до 1 року.

Друга схема отримання гарантованої суми відшкодування коштів за вкладом поширюється на вкладників за договорами, строк яких закінчився до моменту введення тимчасової адміністрації. Правовою підставою даної схеми є положення п. 1 ч. 6 ст. 36. Так, згідно з п. 1 ч. 6 ст. 36 даного Закону, обмеження, встановлене п. 1 ч. 5 даної статті (що під час тимчасової адміністрації не здійснюється задоволення вимог вкладників та інших кредиторів банку) не поширюється на зобов'язання банку щодо виплати коштів за вкладами вкладників за договорами, строк яких закінчився, та за договорами банківського рахунку вкладників. Зазначені виплати здійснюються в межах суми відшкодування, що гарантується Фондом, в національній валюті України. Згідно з п. 3 ч. 6 ст. 36 цього Закону, з метою забезпечення виконання зобов'язань банку, передбачених п. 1 цієї частини, Фонд має право надати банку цільову позику. Виплати за такими зобов'язаннями за рахунок цільової по-

зики Фонду мають розпочатися не пізніше 20 робочих днів (для банків, база даних про вкладників яких містить інформацію про більш як 500 000 рахунків – не пізніше 30 робочих днів) з дня початку процедури виведення Фондом банку з ринку [2].

У такому випадку вкладник отримає виплату гарантованої суми відшкодування коштів за вкладом не раніше ніж через 20 днів з дня початку процедури виведення Фондом банку з ринку.

Така ситуація призводить, по суті, до порушення інтересів вкладників, які укладали договір банківського вкладу в іноземній валюті. Такі вкладники втрачають великі суми грошових коштів внаслідок значних коливань офіційного курсу валют, встановленого Національним банком України на день початку процедури виведення Фондом банку з ринку та здійснення тимчасової адміністрації та днем коли вкладник отримав грошові кошти гарантованої суми відшкодування.

Наприклад, фізична особа уклала договір банківського вкладу (депозиту) в іноземній валюті на суму 10 000 доларів США з Публічним акціонерним товариством «Комерційний банк «Актив-банк», яке на даний момент ліквідується Фондом.

Виконавчою дирекцією Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на підставі Постанови правління НБУ від 2 вересня 2014 року № 545 «Про віднесення Публічного акціонерного товариства «Комерційний банк «Актив-банк» до категорії неплатоспроможних» прийнято рішення від 2 вересня 2014 року № 79 «Про запровадження тимчасової адміністрації у ПАТ «КБ «Актив-банк», згідно з яким з 3 вересня 2014 року запроваджено тимчасову адміністрацію та призначено уповноважену особу Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на тимчасову адміністрацію в Публічне акціонерне товариство «Комерційний банк «Актив-банк» [1].

Враховуючи офіційний курс долара США до гривні станом на 3 вересня 2014 року, 10 000 доларів США дорівнювалися 129 260,71 гривням.

Відповідно до постанови Правління НБУ від 23 грудня 2014 року № 838 «Про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію Публічного акціонерного товариства «Комерційний банк «Актив-банк», виконавчою дирекцією Фонду гарантування вкладів фізичних осіб прийнято рішення від 24 грудня 2014 року № 158 «Про початок процедури ліквідації ПАТ «КБ «Актив-банк» та призначено уповноважену особу Фонду на ліквідацію банку» [1].

29 грудня 2014 року на сайті Фонду гарантування вкладів фізичних осіб було опубліковано оголошення, згідно з яким у зв'язку з прийняттям рішення про початок процедури ліквідації ПАТ «КБ «Актив-банк» Фонд з 30 грудня 2014 року розпочинає виплачувати кошти вкладникам банку по 11 лютого 2015 року [1].

Враховуючи офіційний курс долара США до гривні станом на 11 лютого 2015 року, 10 000 доларів США дорівнювалися 255 580,67 гривням.

При цьому слід звернути увагу на те, що офіційний курс долара США до гривні з 03 вересня 2014 року до 11 лютого 2015 року постійно зростає.

Втрати вкладника, який отримав відшкодування 10 000,00 доларів США у розмірі 129 260, 71 гривень 11 лютого 2015 року, що становило 5 057,53 доларів США за курсом на день отримання коштів за вкладом, строк дії якого закінчувався не під час тимчасової адміністрації, а завершився з моменту початку процедури ліквідації ПАТ «КБ «Актив-банк», становлять 4 942,47 долара США з 10 000,00 доларів США суми вкладу.

Відповідно, можемо стверджувати, що вкладник цього банку втратив право власності на грошові кошти в іноземній валюті в розмірі 4 942,47 доларів США від вкладу у розмірі 10 000,00 доларів США.

Тобто має місце позбавлення права власності особи на грошові кошти в іноземній валюті, які були внесені на рахунок за договором банківського вкладу.

На нашу думку, норма Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» про відшкодування коштів за вкладом в іноземній валюті відбувається в національній валюті України після перерахування суми вкладу за офіційним курсом гривні до іноземних валют, встановленим Національним банком України на день початку процедури виведення Фондом банку з ринку та здійснення тимчасової адміністрації відповідно до ст. 36 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», які закріплені в ч. 5 ст. 26 та п. 1 ч. 6 ст. 36 цього

Закону, призводить до порушення права власності особи на грошові кошти в іноземній валюті, які вона внесла на рахунок за договором банківського вкладу.

У зв'язку з цим вважаємо за доцільне передбачити механізм, за яким перерахування вкладів в іноземній валюті до іноземних валют відбуватиметься за офіційним курсом гривні, встановленим Національним банком України не на день початку процедури виведення Фондом банку з ринку, а на день отримання вкладником цієї суми відшкодування.

Висновки. Пропонуємо викласти положення:

– ч. 5 ст. 26 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» у новій редакції: «Відшкодування коштів за вкладом в іноземній валюті відбувається в національній валюті України після перерахування суми вкладу за офіційним курсом гривні до іноземних валют, встановлених Національним банком України на день отримання такої виплати вкладником»;

– Третє речення п. 1 ч. 6 ст. 36 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» у новій редакції: «Вклади в іноземній валюті перераховуються в національну валюту України за офіційним курсом гривні, встановленим Національним банком України до іноземних валют на день отримання такої виплати вкладником».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fg.gov.ua>.
2. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23 лютого 2012 року № 4452-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
4. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
5. Цивільне право : [підручник] : у 2 т. / [Л.М. Баранова, Т.І. Бегова та ін.] ; за заг. ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатеевої, В.Л. Яроцького. – Х. : Право, 2012. – Т. 2. – 2012. – 816 с.
6. Договірне право України. Особлива частина : [навч. посіб.] / [І.А. Безклубий, Т.В. Боднар, Н.С. Кузнецова та ін.] ; за заг. ред. О.В. Дзери. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 516 с.
7. Паліюк В.П. Зобов'язальне право України : [підручник] / В.П. Паліюк; за заг. ред. Є.О.Харитоновна, Н.Ю. Голубевої. – К. : Істина, 2011. – 436 с.
8. Про звернення до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо відповідності (конституційності) Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» положенням статті 6 частини першої статті 8, частини четвертої статті 13, статей 21, 22, частин першої, четвертої, п'ятої статті 41 Конституції України : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 3 липня 2015 року № 13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-15>.
9. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12 липня 2001 року № 2664-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.
10. Про затвердження Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах : Постанова правління Національного банку України від 12 листопада 2003 року № 492 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>.
11. Про систему валютного регулювання та валютного контролю : Декрет Кабінету Міністрів України від 19 лютого 1993 року № 15-93 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/15-93>.